

JANE GOODALL WIJDT HAAR LEVEN AAN BESCHERMING VAN DE AARDE EN HAAR CHIMPANSEES

Kruistocht voor het Jane Goodallisme

■ INTERVIEW

Door Maartje Kouwen

Vijftig jaar nadat ze haar chimpanseeonderzoek begon, reist primatologe Jane Goodall de wereld rond met een belangrijke boodschap. 'We moeten de plek die we verwoest hebben weer groen maken.'

Zoals het hoort bij een apenpopulatie groet Jane Goodall eerst de imposante leider Karl in het orang-oetanverblijf van de Apenheul. De beroemde primatologe geeft er 18 november een masterclass, georganiseerd door het Jane Goodall Instituut Nederland. Geboeid blijft ze bij de apen staan. 'Ik raak nooit uitgekeken, ze zijn *'endlessly interesting.'* Precies vijftig jaar geleden zette de toen 26-jarige Goodall voet aan wal bij het Tanzaniaanse Tanganyikameer om wilde chimpanseepopulaties te bestuderen. Het was Goodall die voor het eerst aantoonde dat dieren gereedschap maken en gebruiken, een vondst die de wetenschappelijke wereld op zijn kop zou zetten.' Het vervaagde de lijn tussen ons en de rest van het dierenrijk. Veel wetenschappers waren verbaasd, maar ik niet. Ik wist al dat chimpansees hoogintelligente waren. Toch was het een opwindende ontdekking', vertelt de inmiddels 76-jarige Goodall met zachte stem.

Tot haar verdriet ontdekte ze ook een donkere kant van haar geliefde chimpansees. 'Ik observeerde kannibalisme en ontdekte dat ze oorlog voe-

ren met naburige populaties. Ik had gehoopt dat ze aardiger zouden zijn dan wij, maar ze lijken meer op de mens dan ik verwachtte. Maar ik zag ook hoe een mannetje zich ontfemde over een wees die geen familie was, puur uit medeleven, liefde en altruïsme.'

Die conclusie accepteerde de wetenschappelijk wereld niet snel. 'Voor hen was ik slechts de *'National Geographic cover girl'*', zegt Goodall, verwijzend naar de foto van haar en een jong aapje dat op de voorpagina van het tijdschrift verscheen. 'Ik had geen wetenschappelijke achtergrond. Later vertelde mijn mentor Louis Leakey dat hij me juist had ge-

kozen omdat ik geen opleiding had en anders dacht dan toenmalige ethologen. Ik heb later alsnog mijn PhD gehaald aan Cambridge; de bachelor heb ik overgeslagen. Bij Cambridge zeiden ze dat ik alles fout had gedaan, bijvoorbeeld door de chimpansees namen te geven in plaats van nummers, en ze emoties toe te kennen. Het zou geen *'proper science'* zijn, maar daar maakte ik me niet druk om. Zolang ik maar met chimps kon werken, dat was alles wat er voor mij toe deed.'

Tot het moment dat Goodall in 1986 een conferentie over chimpansees bijwoont. 'Daar hoorde ik hoe snel het aantal chimpansees achteruit-

gaat, door ontbossing, stroperij, medische experimenten en entertainment. Ik liep er binnen met mijn geweldige leven, dat ik schrijvend, lerend en lesgevend doorbracht, en ik kwam eruit als een activist.'

En dat is ze nog steeds. Op 76-jarige leeftijd reist ze nog driehonderd dagen per jaar rond de wereld om in volle zalen de noodzaak voor natuurbehoud en duurzaamheid te prediken. Zelfs voor het kopen van nieuwe schoenen heeft ze geen tijd. 'Ik ben bijna door deze schoenen heen. Maar ik vind het zonde om de enige twee weken die ik thuis ben om te schrijven, te besteden aan winkelen.'

Hoe ze het volhoudt, begrijpt Goodall

zelf ook niet. 'Het komt voort uit een gevoel van wanhoop; ik moet wel. Ik kan de chimps niet beschermen door bij ze te blijven. Ik kan nog niet opgeven. Er worden nog steeds vreselijke dingen gedaan. Maar ik geloof dat ieder van ons elke dag het verschil kan maken', zegt ze vastberaden, terwijl ze naar de orang-oetans staart. 'Elke dag veranderen er kleine dingen. Je hebt alleen miljoenen en miljoenen kleine veranderingen nodig voor een betere wereld.'

Spruiten

Die verandering wil ze met name bij de jeugd teweegbrengen. In meer dan honderd landen verspreidt het Jane Goodall Institute het programma Roots & Shoots, dat jongeren aanspoort projecten te doen voor mens, dier en milieu. 'De natuur is veerkrachtig. Maar we hebben maar weinig tijd om de plek die we verwoest hebben, weer groen te maken. Ik zie de jeugd als een klein zaadje dat met zijn wortels en spruiten in staat is stenen en muren omver te duwen: de conflicten die wij in de wereld gecreëerd hebben.'

Daarnaast zet Goodall zich in voor vrouwen in ontwikkelingslanden. 'Om natuurgebieden te beschermen, moeten we de menselijke bevolkingsgroei een halt toeroepen. Geboortebeperving is misschien controversieel, maar het is belachelijk om het er daarom niet over te hebben. Het moet wel. Het is bekend dat het aantal kinderen daalt als de vrouw hoger is opgeleid, daarom geven wij microkredieten voor duurzame projecten, hiv-voorlichting, en opleidingen. 'De aarde huisvest meer mensen dan de habitat kan dragen. Wij erfden de aarde van onze ouders en lenen hem van onze kinderen. Maar als je iets leent, dan betaal je het ook terug. *It's about time we start paying back.*'

'Mijn onderzoek zou geen *'proper science'* zijn, maar dat maakte me niet uit. Zolang ik maar met chimps kon werken.'

Gert van Maanen
Hoofdredacteur Bionieuws

Biodivers

Een buffet rond een kudde iguanodonskeletten. Veel dichters zal ik niet in de buurt komen bij het legendarische Iguanodon-diner dat op oudejaarsnacht van 1853 werd gehouden bij het Londense Crystal Palace. De crème de la crème van de Britse anatomie en paleontologie kreeg daar toen een gesponsord etentje ter ere van de opening van een dinotentoontelling. Het menu was te uitgebreid om hier te vermelden, maar van een diversiteit die nu niet meer echt courant is: van hazensoep, kabeljauw, tarbot à l'hollandaise en houtsnip tot lambertsnoten. Dit alles voor twaalf uitverkorenen geserveerd in een achteraf fout gebleken reconstructie van de iguanodon.

Ons buffet werd gehouden in het Museum voor Natuurwetenschappen in Brussel en was luxe genoeg, maar toch een stuk minder biodivers. Terecht, want het vond plaats tijdens de bijeenkomst Positive visions for biodiversity. Een tweedaagse brainstormsessie waarvoor een

wonderlijk gezelschap was uitgenodigd van wetenschappers, kunstenaars, zakenlieden, journalisten en ander voetvolk uit voornamelijk Europa.

De tweehonderd deelnemers moesten nieuwe ideeën genereren om de biodiversiteitsafbraak te stoppen. Dit aan de hand van het Global Voices-concept, waaraan president Obama zijn verkiezingsoverwinning dankt. Simpel gezegd komt het erop neer dat groepjes rond ronde tafels problemen identificeren en oplossingen genereren. Vervolgens worden de resultaten hiervan via een laptop aan het complete publiek gepresenteerd en volgt een stemming om de prioriteiten te bepalen. In een opvolgende bijeenkomst van de European Platform for Biodiversity Research Strategy wordt hieruit een nieuwe onderzoeksstrategie gedestilleerd. Het idee was natuurlijk leuk, maar of het echt iets oplevert valt straks na te lezen op de website www.epbrs.org. Ik heb er eerlijk gezegd een hard hoofd in.

Ik had me voorgenomen in ieder geval te proberen de groei van de menselijke bevolking ter discussie te stellen. Dit een beetje vanuit het – wellicht naïeve – idee dat het al iets beter dweilt als de kraan niet steeds verder open gaat. Vrijwel alle aanwezigen vonden dat bevolkingsgroei inderdaad een belangrijke oorzaak van bio-

diversiteitverlies is. Maar verder bleek het een heel impopulair thema. Het kreeg in ieder geval zo weinig stemmen in de stemmingen dat er maar één brainstormtafel voor dit thema overbleef. Terwijl er vier tafels nodig waren om de mensen te kunnen herbergen die mooie plannen bedachten om steden duurzamer in te richten.

Een van de prioriteiten die onze tafel bedacht was daarom een initiatief op te zetten om de discussie over menselijke bevolkingsgroei mogelijk te maken. Ook dat werd weggestemd. Uit de gesprekken merkte ik dat veel

Menselijke voortplanting bediscussiëren was maar dubieus

van de aanwezigen het maar dubieus vonden dat je de menselijke voortplanting ter discussie wilde stellen. Zelf ben ik er ook nog niet uit hoe je dat op een beschaafde manier kan doen, maar – net als Jane Goodall – denk ik wel dat het nodig is. Anders gaan we misschien dezelfde weg als de dino's.